

Artikelarkiv Arvesølv 2016

Min opvækst i Restaurant Munkebo Bakke

af Frede Johansen

Restauranten på Bakken blev bygget i 1939 – to år før jeg blev født – og jeg tror, vi var nogle af de første, der havde centralvarme. Jeg har fået fortalt, at vi ikke kunne skaffe brændsel under krigen, så fyret blev lukket ned, men mellem køkkenet og det, der blev kaldt "slyngelstuen", havde vi et lille anretterværrelse, som vi derfor flyttede ned i. Det kunne lade sig gøre, for restaurationen var faktisk kun til sommerbrug, og derfor var der meget få gæster om vinteren. I værelset var der plads til en seng, men så havde vi køkkenet ved siden af, som vi opholdt os i. Køkkenets komfur blev fyret med fast brændsel, og det varmede også anretterværrelset op. Men komfuret gik jo ud om natten, så det var pissekoldt om morgenen.

Frede med forældre og lillesøster

Det første, jeg kan huske fra min barndom, er, at der kom et kompagni tyske soldater op på bakken. Det var nok i 1944. De skulle have mad, men da der var mangel på mad, havde de selv rugbrød margarine og roemarmelade med. Det var otte pundes rugbrød. Mor stod ude i køkkenet og skar tykke humpler af til soldaterne. De fik hver en skive og gik ind i salen og spiste.

De var nok på vej mod Fynshoved, men det kan også være, de har været på march fra Nyborg, eller at de bemandede kanoner nede ved Snekkeled. Jeg kan huske, at der var en soldat, der var meget betaget af mig, lille lyshårede fyr. Han havde et lokomotiv med i lommen. Det fik jeg lov at lege med inde i salen. Da han gik, fik jeg lokomotivet for en knuser.

Nu jeg har nævnt tyskerne, kan jeg også huske, at en soldat sprang fra et træårn, som jeg mener, de havde bygget ved siden af det murede årn måske som observationspost.

En dag kort før befrielsen sad jeg i en stor grusstak oppe ved gården og legede med mine biler. Da kom der et fly i meget lav højde ind over. Det larmede ad helvede til. Jeg fór op og ind under min bedstemors seng. Jeg husker også en dag efter krigen, da en panservogn kom kørende op foran restaurationen og ud sprang en officer. Det viste sig, at englænderne havde samlet en af vore servitricer op inde i Odense og kørt hende hjem.

Far var snefoged. Det var der noget, der hed i gamle dage. Der var ikke noget med traktorer og den slags – det kom først senere. Men nede på Skovgård havde de nogle store belgierheste. Så når det havde været snevejr, og vejene var lukket til, så hentede de en stor træsneplov – den lignede et A. Skovgård kom gerne med tre belgierheste, og så var karlene fra de forskellige gårde oppe at hjælpe til med at køre med sneploven.

Hvis der var så meget sne, at de ikke kunne køre med sneploven, var far rundt på gårdene for at sige, at de skulle komme med så og så mange folk, for nu skulle de have skovlet sne på vejene omkring Bakken. Når de så havde skovlet sne, lavede mor varmeøl. Det var en gryde med øl, der kom snaps i. Så der var juhu deroppe. Pigerne kom også derop, og der blev danset, når de havde skovlet sne.

Der var mælketransport dengang. Marius Nielsen nede bag Bakken kørte med heste og samlede mælkejunger ind til Munkebo Mejeri. Efter det begyndte Svend Hansen - "Svend Trøst", som vi kaldte ham - at køre mælk til Kerteminde. Han kom tidligt om morgenen og retur ved 8-9 tiden. Da var det fast kutyme, at der var stop på Bakken. Så skulle han have en bitter og en Odense pilsner.

Der var også meget sjov med de forskellige ølmærker, Albani, Tuborg Carlsberg. Ølmændene mødtes altid oppe på Bakken til frokost. Der var spiritusforbud, men vi var ikke så strikse. Der var skæg og ballade, når de var der. Efter krigen var Carl Poulsen depotbestyrer på Carlsberg-depotet, og han havde en gammel Ford ladvogn med gasgenerator. Når de så havde siddet derinde og fået lidt, så sagde han: Kan du nu gå ud og starte blæseren på generatoren og rode op i fyret. Det kunne jeg jo godt som 6-7 årig knægt.

Frede og hans mor, Rigmor, foran tårnet i 1942. Bemærk trækonstruktionen ved siden af tårnet, som Frede husker, og som formodentlig var rejst af tyskerne.

Jeg var alene-barn oppe på Bakken, indtil min søster blev født i 1944. Jeg var

Frede foran på sin fars cykel ved bronzealderhøjen ca. 1943. Her ses også noget af trækonstruktionen ved tårnet.

noget af en mormor-dreng - mormor-dreng - oldemor-dreng. Var der meget at lave i restaurationen, så var jeg altid ovre ved mormor. I starten havde vi kun et herre- og et dametoilet, så vi skulle ind igennem restaurationen for at komme på toiletet, og jeg var noget af en sky dreng på det tidspunkt. Når vi så havde gæster, gik jeg altid over til toiletet på gården. Var der rigtig travlt, så spiste jeg også derovre, og skulle far og

mor i byen, så blev jeg også passet derovre.

Så var der min kusine Lisbeth og min fætter John, der kom til i 1947 og 1949. Det var meget spændende. Jeg havde desuden en legekammerat, Jens Brorsen. Vi kom faktisk aldrig ned til byen, vi var os selv på Bakken. Der var også børn nede på Højvang blandt andet en pige på min alder, men vi kom ikke så meget sammen. Det var mest Jens og mig, der holdt sammen. Jeg kan huske, når vi var nede ved Jens, og vi blev sultne, så fik vi en humpel rugbrød med fedt og salt af Ellen, Jens' mor. Gammeløl var der altid dernede. Vi unger drak gammeløl lige så vel, som de voksne.

Vi kom i skole i 1948. Det var noget af en omvæltning. Alle de der frække unger nede fra byen var vi overhovedet ikke vant til, men da vi var store og robuste, vendte det hurtigt rundt. I forskolen havde vi en lærerinde, der hed Viskum. Jeg er kejtthåndet eller venstrehåndet, som det hedder i dag, men jeg skulle skrive med højre hånd, så min venstrehånd blev bundet på ryggen.

Frede og Birthe på Bakkegårdsens gårdsplads ca.1948

Vi havde linjerede hæfter, vi skulle skrive i. Der var en tyk linje, vi skulle skrive på, og så skulle vi skrive j'er på den tykke linje. Jeg var kommet til at skrive på en tynd linje, og så kom hun ned til mig, og jeg skulle lægge fingrene frem. Hun havde en stållineal, og så fik jeg et rap over nallerne. Vi havde hende vist kun i første klasse. Så fik vi fru Juul som lærerinde. Det var en helt anden tid, og en lærer, der hed Helga, var knagende dygtig til at tegne. Det var første gang, jeg så farvekridt på tavlen.

Ikke engang i Storeskolen ved Rud Hansen måtte vi skrive med venstre hånd. Vi gik kun i skole hver anden dag fra kl. 8 til 2-3 stykker. Det var noget af en omvæltning at komme over til Rud Hansen. Vi gik i store og lille klasse, og der var gang og ballade i den derovre. Det var også den gang, vi skulle undersøges for tuberkulose. Jeg var skide ræd for nåle, og jeg ville ikke vaccineres. Jeg blev dog testet positiv, men var modstandsdygtig, så jeg slap for vaccinen.

Der var meget, der skulle laves på Bakken – på Skovgård og Højvang. For eksempel stynede de pile. Jeg kan huske, at de lige

efter krigen lavede høstvognene om til langvogne med stativer på siderne. Så kørte de ud til Lundsgårdskoven og hentede grene, som blev kørt hjem til kvashugning på smedens kvashugger. Højvang havde også en stor plantage, hvor der var meget affaldstræ.

Far og mor holdt kortaften. De havde også fælles vaskemaskine. De kørte rundt med en af de gamle Nyborg-maskiner med vandretliggende tromle, som man fyrede under. Min fars familie var stor. De var 11 søskende, og når der blev holdt fester, skulle de jo med allesammen. De fleste boede på Sjælland, og der var altid et leben uden lige, når de kom og skulle overnatte. De kom med toget til Dræby Station og blev hentet i jumbe ad flere omgange. Børnene fik lov til at gå fra Dræby Station op til Bakken. Det var kun de voksne og bagagen, der blev kørt. Ingvard og Ellen ovre fra Kildegården havde en charabanc. Sommetider blev der lavet udflugter med den.

På en måde var Bakken noget af et lukket eller isoleret samfund, men der kom mange fra byen op i "slyngelstuen", slagter Madsen, Bessermann, Carl Smed fra

Dræby. De mødtes gerne lørdag formiddag og fik nogle øller og noget snak. Somme tider nåede det at blive mørkt, og en eller anden hustru ringede efter sin mand. Så blev det altid sagt, at han lige var kørt, selv om han stadig sad derinde.

Restauranten i 1950'erne. Læg mærke til maleren Niels Lindbergs vægdekoration, som var et kort over Kerteminde og fjorden.

I starten af 50'erne begyndte man også med dansant på Bakken, og på et lille gulv foran tårnet blev der afholdt skuespil, sketch og enkelte forestillinger. Det var

Svend Svensson, "Ålemutter" og mange andre, der optrådte. Sankt Hans aften var en af de helt store dage. Vi kørte rundt og samlede kvas og alt muligt andet til et stort Sankt Hans bål. Det var en af de få gange, der blev opkrævet penge for at komme op i tårnet. Som 11-12 årig dreng fik jeg 75 kr. ind Sankt Hans aften for at stå derop. Det var virkelig mange penge, og det viser, hvor mange der kom derop.

Nytårsaften var også en stor aften med fyrværkeri fra tårnet. Rakterne blev fyret af fra en stor vinflaske. Somme tider var det svært at antænde dem i blæsevejr, og en anden gang røg et helt bundt på en gang. De blev antændt af den første, der blev fyret af.

Jeg husker ikke meget om Bakkegårdens historie, men jeg kan dog huske, at man slagtede gris. Jeg var vel 7 år og kunne ikke tåle at se blod, men Lotte stod og ordnede og saltede gris. Bagefter holdt de pølsegilde. Noget af det bedste fra en nyslagt gris var karbonader med grønsager. Far havde et hønsehus nede bagved, og der havde vi også gris. Vi slagtede selv gris på det tidspunkt. Det meste kød til restaurationen blev dog købt nede ved Peder Madsen. Ålene blev købt ved brødrene nede på Boels Bro - Boelsmændene. Kunne de ikke skaffe nok, så var det ud til Kristian Knudsen kaldet "Tolden" ude i Strandgyden eller til Martin Eriksen.

Jeg kom i øvrigt meget ned til Kristine ("Ålemutter") og Svend Svensson. Deres svigerdatter Annie var servitrice oppe hos os i mange år, og hun og manden Verner byggede hus ved siden af dem på Fjordvej. Som barn var jeg med Annie nede hos hendes forældre i Nr. Broby. Naboen dernede var vognmand og kørte med mælk, og vi kørte over til flyvepladsen i Beldringe og ned til mejeriet.

Jeg kom meget over på Bakkegården, hvor min mormor og onkel og tante boede. Vi legede meget i staldbygningerne og i hestestalden længst mod vest var der plads til 4 heste. Der var en fodergang, hvorfra de kunne fodre hestene. Længst mod nord var der også en lille svinestald.

Man kunne gå ind i østfløjen til kostalden, hvor malkekøerne stod længst mod vest. Ungkreaturet stod længst mod øst, og så var der nogle kalvebokse. Når man gik videre, kom man ind, hvor der var roer, og i et rum ved siden af halm og avner. Til sidst havde han grisesøer derinde. Så kom man ud i laden. Der var tærskværk og presser. Og så var der vognporten, hvor han havde selvbinder og andet maskineri stående, og længst mod syd blev alt kornet sat ind, før det blev tærsket. Og i den længe, der ligger mod syd, var der også en vognport, hvor bilen stod. Der var også en jumbe derinde.

Ud mod syd var der et lille rum, hvor vi havde huggehus eller værksted. Mod nord var der et lille rum, hvor de kunne opbevare træ og kvas og alt muligt andet. Gik du videre derfra, så var der et vaskehus og et rum, hvor de havde en stor rulle stående, en af de gammeldags med store sten i. Ud mod syd var der to karlekamre. Længst mod vest havde de et nedsænket kølerum med saltkar. På den anden side af det saltrum var der en lille mellemgang, og så var der et værelse mere, hvor vores servitricer og køkkenpiger holdt til.

Min morfar Vilhelm Pedersen var ikke landmand, men møller, og han må jo have været durkdreven nok, for han fik nogle penge ud af det. Restauranten eller det stykke, hvor den blev bygget, solgte de fra til Rigmor, vist nok i 1939. Da far og mor blev gift, blev det lavet sådan, at de fik restaurationen. Charles fik gården, og min moster, Erna Lydersen, må på en eller anden måde have fået noget ud af det også. Der skulle jo skiftes. Jeg kan ikke huske min morfar. Han døde i 1942, da jeg var godt 2 år. Han var sognerådsformand og ret hård over for de dårligere stillede. For at få hjælp skulle der ydes.

Laurits kunstmaler var ikke så godt stillet, så de skulle også have hjælp. Og da sendte Laurits sin kone op - hun var højgravid på det tidspunkt. Hun gik ind til "Bakkekongen", som Vilhelm blev kaldt. Så sagde han, at hvis de skulle have hjælp, måtte hun gå hjem og sige til sin mand, at han selv kunne komme derop. Han skulle ikke sende hende derop så højgravid. Det måtte hun jo så gå hjem og sige. Det er noget af det, jeg har hørt om ham.

Skovgården var på 79-80 tdr. land. Højvang, mener jeg, var på 148, men om det var med Rosendalen, ved jeg ikke. Jeg kan huske alle de forskellige markstykker, der lå ned ad vejen. Der var mange gårde, der havde markstykker deropad. Bakkegårdens hovedlod lå langs Svishavevejen, hvor gården oprindeligt lå. Det var Nils Hansen, Vilhelms svigerfar, der flyttede den. Når der var jagt nede på Højvang, var vi knægte altid med. De havde et meget stort jagtterræn, bl.a. 60 tdr. land i Bregnør. Vi knægte skulle samle alle de harer, som de skød, og slæbe dem ud til markvejene. Det var drøjt i den fede lerjord. Somme tider blev gummistøvlerne siddende. Egil havde en Plymouth, som vi kørte ud med bagefter og samlede harer.

Konfirmand og lillesøster

Selv om jeg altid har elsket at arbejde med dyr, blev jeg ikke landmand, men da jeg var færdig med skolen, kom jeg alligevel ned at tjene hos Peder Mortensen i Dræby i et halvt år. Jeg blev konfirmeret den 5. april 1955 og startede nede ved ham dagen efter. Det var en god tid. Vi startede godt nok tidligt med malkning, men så fik vi frokost og middagsmad og middagsøvn, og så fik vi kaffe, inden det gik videre med at komme i marken eller passe kreaturer. Ved 4-tiden kom køerne ind for at blive fodret og malket, så vi var færdige ved seks-halv-syvtiden. Jeg havde fri hver anden lørdag-søndag og havde 4-5 dages ferie.

Jeg fik en ny cykel til min konfirmation. Da jeg havde været på efterskole, kom jeg ned til Martin Skovgård. Der var jeg fra april til ca. december. Far sagde til mig: Du kan ikke tjene til en gård, så du skal i lære. Det var jeg sgu' ikke meget for, men der var jo ikke noget at gøre. Når far havde talt, så var det bare at rette ind. Jeg søgte ved flere mekanikere, men jeg

kunne ikke få en læreplads. Så havde vi en servitricer, der var gift med en smed, der arbejdede ovre ved Simon Larsen i Kølstrup. Han fik mig ind som læredreng.

Det var ikke noget, der huede mig. Jeg cyklede fra Munkebo Bakke til Kølstrup i snestorm og deslige. Og når det blev forår, stod jeg henne i døren til smedien og kiggede på dem, der arbejdede i marken. Efter det halve af læretiden kom min mester, Simon Larsen, hen til mig og sagde: Nu skal du altså tage dig sammen, ellers kan jeg ikke udlære dig - bum! Da faldt 10-øren. Så tog jeg mig sammen.

Da jeg kom i lære, begyndte de at grave udovre på Lindø. En sommeraften lige før lukketid kom der fem biler kørende op for fulde skruld, og ud trillede nogle fyre. Det var de folk, der kørte maskiner derovre. De kom ind og spurgte, om de kunne købe en kasse øl. Det kunne de jo. De spurgte, om de måtte sidde i salen. Det måtte de godt. Der var ikke andre tilstede. De sad så der og drak, og far kom i snak med dem. En af maskinførerne var fra Næstved, og lige pludselig spurgte han mig, om jeg ville en tur med til Næstved på motorcykel. Det var om sommeren, og vi kom med færgen over og så til Næstved, hvor vi besøgte hans forældre. Da de var færdige med at grave, kom Kampsax. De lavede hallerne.

Jeg blev udlært i april '61 og kom ind som soldat i august. Jeg var på rekruttskole i Varde og kom ind til hærens tekniske korps. Jeg var jo smed og maskinarbejder. Derfra til våbenværkstedet i Fredericia og hjem i december. Jeg boede hjemme indtil '63, da jeg blev gift, men inden da havde jeg jo været ude at tjene. Jeg tjente også nede på Skovgård, og datteren, Anne Birgitte, havde en veninde med hjem. Da tror jeg, at jeg så min kone første gang. På et senere tidspunkt stødte jeg så ind i hende ved et bal. Siden begyndte vi at komme lidt sammen, gik fra hinanden igen og mødtes igen.

Tre unge fyre på knallert ca. 1961. Det er Frede til venstre og Kaj Jørgensen i midten.

Hun var fra Midskov og datter af en slagter-svend. Hendes mor var fiskedame på 555, men de gik fra hinanden på det tidspunkt, da jeg begyndte at komme sammen med Irene.

Vi blev gift i

1963. Hendes morfar havde en gammel ejendom ud mod Gabet, og der fik vi lov at flytte ind. Der var hverken vand eller toilet. Vi havde en transportspand, som vi hentede vand i inde ved naboen. Så havde vi en spand stående ude i stalden ved toilettet. Vi arbejdede begge to - jeg arbejdede på Lindø, Irene vikledede motorer inde hos Thrige. Vi kørte på motorcykel det første år, så fik vi bil. Vi boede derude indtil '67, da vi byggede hus på Strandlystvej.

Jeg var kommet på Lindø, for efter soldatertiden kunne jeg ikke starte ovre ved Simon Larsen. Han havde taget en ny læredreng ind. Det var en fætter, der hjalp mig ind på Lindø. Jeg kom til Lindø som rør lægger for at lægge cargorør i tankene. Mester hed Frandsen. Det var en af de gamle ude fra Odense. Han havde kontor oppe oven på en af bygningerne, og når vi skulle op til ham, blev der banket på døren, og vi stod med hjelmen under armen.

Det var ikke noget med, at han sagde kom ind. Vi kunne godt stå derude op mod et kvarter, indtil det passede ham. Når vi så kom ind og stod, ligesom vi gjorde

som soldat, med hatten under armen, kunne han godt sidde og skrive. Lige pludselig sagde han så: Hvad vil du? - Jeg vil spørge mester Frandsen, om jeg kan få fridag i morgen. - Nej - Jamen, jeg skulle jo til det og det. - Så lad gå denne gang. Så var det i orden.

Så havde vi en formand. Ja, vi kan kun ryste på hovedet ad ham. Vi gik og lavede ventiltræk. Det var nogle lange aksler med håndhjul, så man oppe på dækket kunne betjene ventilerne i bunden af tankene. Akslerne var 6 meter stænger, som vi tilpassede en del af og gik hjem. Men da vi så kom næste dag, lå alle stængerne skæve og ødelagte nede i bunden af tanken. Det var Leth, vores formand, der havde været ovre og dreje på dem. Derfor var stængerne faldet ned og gået i stykker. Vi gik over til Leth og klagede, men det første han sagde, da vi trådte ind på kontoret, var:

- Det var da kolossalt så let, de der håndhjul gik.

- Har du da været ovre at dreje på dem? Så kan du godt bestille nogle nye stænger.

Den besked huede ikke Leth, der i stedet kaldte os nogle møghunde.

Så blev jeg gal og sagde, at han godt kunne lukke kassen. Derefter tog jeg ud til Åsumsmeden og lavede drivhuse, og jeg var også en tur ovre ved min gamle mester, men det endte med, at jeg gik arbejdsløs en måneds tid. Det var lige op til overenskomstforhandlingerne, og det var ikke muligt at få arbejde, så jeg kom op til far og mor. Men en af formændene ovre fra værftet sagde: - Du kan jo komme over og arbejde for mig. - Jamen, I tager jo ikke folk ind. - Jo, jo, jeg skal nok få dig ind, og sådan gik det.

Når der skulle startes et maskineri op på værftet, var der en fast gruppe, som gjorde klar til prøvekørsel, og en dag var der en af de fyre, der holdt op, og jeg blev tilbudt arbejdet. Jeg var med på prøvetur på bygning 11 og 12. På det tidspunkt lukkede de produktionen ude på Odenseværftet, og da kom alle de gutter derude fra, og vi gik fra turbineanlæg over til dieselmotorer. Det havde de gutter stort kendskab til, så vi blev taget fra, men det endte alligevel med, at jeg var på værftet i 42 år.